

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2025-01-31

Ärendenummer
NV-04122-23

Mark- och miljödomstolen
Umeå tingsrätt
mmd.umea@dom.se

Yttrande i mål nr M 1413-23 angående ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken och förädlingsverksamhet m.m. i Malmberget, Gällivare kommun

Med anledning av domstolens förelägganden, aktilagorna 798 och 803, anför Naturvårdsverket följande.

Naturvårdsverket har tagit del av aktilagorna 777, 778 och 802. Aktilagorna 783, 784, 791–793 har översänts för kännedom.

1. Synpunkter med anledning av aktilagorna 777 och 778

Bolaget uppger i aktilaga 777 att man inte förväntar sig att påverkan på Lina älv kommer förändras på något betydande sätt när skyddsåtgärderna för grundvattenförekomsten genomförs.

Naturvårdsverket vidhåller det som myndigheten framförde i yttrandet den 29 november 2024, aktilaga 723. Naturvårdsverket anser att det fortfarande finns oklarheter gällande vilken påverkan som kan förväntas på Lina älv med de föreslagna skyddsåtgärderna för grundvattenförekomsten.

LKAB har i aktilaga 778 beskrivit ytterligare en möjlig åtgärd, vilken innebär att vattnet från det östra skärmdiket inte längre ska ledas in i klarningsmagasinet. LKAB uppger att detta vatten är i stort sett opåverkat och att volymen vatten är av samma storleksordning som den grundvattenvolym som kommer bortledas genom skyddsåtgärd 2.¹ Hanteringen av vattnet från det östra skärmdiket innebär att vattnet i klarningsmagasinet idag späds ut innan bräddning sker. Om denna utspädning upphör och ersätts med det uppumpade grundvattnet, som inte är opåverkat, kommer detta sannolikt förändra halterna i det utgående bräddvattnet. Naturvårdsverket har i dagsläget ingen invändning mot åtgärden, men om LKAB överväger åtgärden måste konsekvenserna av den redovisas i kompletteringen den 10 mars 2025.

¹ Aktilaga 778, s. 7.

Naturvårdsverket konstaterar att det alltså är oklart vilka åtgärder LKAB ska genomföra till skydd för yt- och grundvatten och vilka konsekvenser som uppstår av de olika åtgärderna. LKAB har heller inte preciserat hur den anpassade bräddstrategin ska användas.² Den anpassade bräddstrategin presenteras av LKAB som den huvudsakliga metoden för att se till att MKN för ytvatten kan innehållas. Det är olyckligt att LKAB ännu inte kunnat redogöra för hur denna strategi ska utformas. I och med detta är det också oklart vilken påverkan som kan förväntas på Lina älv. Det är här till svårt för berörda parter att ta ställning till en ansökan när förutsättningarna ständigt ändras. Naturvårdsverket förväntar sig att bolaget vid kompletteringen den 10 mars 2025 tydligt redogör för vilka åtgärder som ska genomföras för att minska påverkan på Lina älv, hur de ska genomföras och vad effekterna blir. Även för det fall LKAB bedömer att effekterna på beräknad belastning är marginella jämfört med vad som redovisats tidigare i ansökan (dvs. utan grundvattenskyddsåtgärderna) behöver ett resonemang föras om hur LKAB kommer fram till den slutsatsen.

För det fall att LKAB alltså ser att olika alternativ för att minska påverkan på grundvattenförekomsten kan vara möjliga att genomföra, ska det *tydligt* framgå vad effekterna blir av de olika alternativen så att dessa går att jämföra. LKAB behöver visa hur alternativen påverkar avsänkning av grundvattennivåer, volymen vatten som behöver bräddas, hur bräddstrategin ska tillämpas samt vilka halter och totala årliga mängder av relevanta ämnen som kommer bräddas till Lina älv. Innan denna information finns tillgänglig i målet är det svårt för Naturvårdsverket att fullt ut ta ställning till de åtgärder som LKAB föreslår.

2. Synpunkter med anledning av aktbilaga 802

Naturvårdsverket har i aktbilaga 723 yrkat att ett eventuellt tillstånd ska förenas med villkor avseende utsläpp av uran. Naturvårdsverket har härvid också framfört att den aktuella verksamheten inte kan tillåtas om inte utsläppen av uran begränsas. Naturvårdsverket har även framfört att det inte är möjligt att skjuta upp sådana frågor som rör verksamhetens tillåtelse.³

LKAB har i aktbilaga 802 uppgett att man inte kommer kunna ge in det underlag som efterfrågats från bland annat Havs- och vattenmyndigheten gällande rening av uran. Underlaget kommer inte kunna ges in den 10 mars 2025 och heller inte i närtid därefter. LKAB uppger att mycket utredningsarbete har utförts och att det finns reningstekniker som skulle fungera men att det krävs ett fortsatt arbete innan det kan tas beslut om vilken metod/teknik som kommer vara optimal under de förutsättningar som råder i Malmberget. LKAB uppger även att det är möjligt att rena uran till en sådan grad att verksamheten kan tillåtas. LKAB beskriver dock inte hur detta ska ske.

I aktbilaga 410 redovisar LKAB olika tekniker för rening av uran. Det är även Naturvårdsverkets uppfattning att det finns olika alternativa tekniker som skulle kunna användas i Malmberget för rening av uran. Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt har den 6 maj 2024 i mål M 954-22 meddelat deldom avseende verksamheten i Viscaria. Tillståndet förenades med ett villkor innehållandes ett begränsningsvärde avseende uran för utsläpp till Pahtajoki samt en utredningsföreskrift med tillhörande provisoriskt villkor. Vattenrening bedrivs

² Se det av LKAB föreslagna villkor 12 i aktbilaga 689.

³ Aktbilaga 723, s. 29.

idag i en pilotanläggning.⁴ Möjliga tekniker för rening av uran finns således tillgängliga för svenska gruvor och bör kunna tillämpas i Malmberget även om förutsättningarna där inte är exakt desamma som vid Viscaria. Som möjliga tekniker tar LKAB upp kemisk fällning och jonbytesteknik. Båda dessa tekniker nämns även i BAT 46 i MWEI BREF som befintliga tekniker för att förebygga eller minska påverkan på ytvattenförekomsternas status.⁵ MWEI BREF publicerades 2018 och informationsinsamlingen skedde omkring år 2016. De tekniker som beskrivs i MWEI BREF har således varit tillgängliga en tid. Att rening av uran skulle komma att krävas för att bedömningsgrunden ska kunna innehållas kan heller inte vara oväntat för LKAB.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande den 7 januari 2025, M 7868-23, förtydligat under vilka förutsättningar det ska vara möjligt att skjuta upp frågor om slutliga villkor för utsläpp av särskilda förorenande ämnen. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att för att det ska vara möjligt att sätta frågan om utsläpp av uran på provotid måste det vara utrett att det efter avslutad provotid går att fastställa slutliga villkor som säkerställer att verksamhetens påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och att möjligheten att nå normen inte äventyras. I målet uppgav bolaget att det var möjligt att rena vattnet men att det fanns vissa svårigheter och betydande osäkerheter förknippat med detta. Sökanden hade heller inte föreslagit någon konkret lösning för Mark- och miljööverdomstolen att ta ställning till. Domstolen konstaterade därmed att det inte var möjligt att säkerställa att påverkan på vattenmiljön blir godtagbar och det saknades därmed förutsättningar för att meddela tillstånd för verksamheten.

Naturvårdsverket konstaterar att LKAB i aktbilaga 802 uppgett att man inte har för avsikt att komplettera ansökan i enlighet med framförda önskemål. LKAB har heller inte föreslagit någon teknik som möjliggör en begränsning av utsläppen så att miljö kvalitetsnormen för uran inte överskrids eller äventyras. LKAB har i stället yrkat att tillståndet ska förenas med en utredningsföreskrift innebärandes att LKAB ska *utreda* möjligheterna att begränsa utsläppen av uran.⁶ Naturvårdsverket är, med hänvisning till ovan nämnda rättsfall⁷, av uppfattningen att det inte är möjligt att meddela en så generell utredningsföreskrift som LKAB föreslår. Vidare behöver provisoriska villkor meddelas för utsläpp av uran för att säkerställa att ingen ytterligare försämring sker. LKAB behöver komplettera ansökan med information, baserad på bolagets genomförda utredningar som förtydligar vilken teknik LKAB har för avsikt att gå vidare med, en beskrivning av hur tekniken ska införas och vilken effekt som förväntas uppnås avseende rening av uran. Kompletterar LKAB inte ansökan i enlighet med detta kan Naturvårdsverket, med hänvisning till ny praxis, behöva justera sin inställning i målet.

3. Tidsplanen

Naturvårdsverket har, med anledning av deltagande vid huvudförhandling i annat mål, som ambition att inkomma med yttrande innan påskhelgen. För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att samtliga återstående kompletteringar

⁴ Vattenrening i Viscaria – Viscaria

⁵ Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries (MWEI BREF), s. 569.

⁶ Aktbilaga 689, U3.

⁷ Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 januari 2025 i mål M 7868-23, Gåsgruvan.

inges senast den 10 mars 2025. Om så inte sker och det blir ytterligare fördröjningar kommer Naturvårdsverket ha svårt att inkomma med yttrandet i enlighet med tidsplanen.

Naturvårdsverket har även efterfrågat ytterligare information om hur grundvattenavsänkningarna kan komma att påverka bestånden av lappranunkel som finns invid Lina älv. Naturvårdsverket har även uppgett att LKAB måste göra en förnyad bedömning av vad som är den lokala populationen. Det kan inte uteslutas att det, för att göra en sådan bedömning, krävs ytterligare inventering av lappranunkel, vilket givetvis måste ske under sommaren. För att tidsplanen ska kunna innehållas måste resultaten av inventeringarna inges till domstolen omgående efter det att den sammanställts. Detta för att parter och remissinstanser ska ha en möjlighet att bedöma underlaget inför den planerade huvudförhandlingen. Det kan då också vara lämpligt att behandla artskyddsfrågor under senare delen av förhandlingen för att ge myndigheterna ytterligare tid att bedöma eventuellt sent inkommet underlag.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Karolina Ardesjö Lundén efter föredragning av miljöjuristen Sara Nordström.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit miljöjuristen Ian Kindstrand och handläggarna Jennifer Brammer och Emma Undeman.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Karolina Ardesjö Lundén

Sara Nordström

Kopia till:

LKAB genom ombudet Maria Göransson, Alrutz' Advokatbyrå

Havs- och vattenmyndigheten

Länsstyrelsen Norrbottens län